

"Fadus Fagu" nr 271.

22 Nov. 1938.

Et sensasjonelt avsnitt av professor Keilhau Norges-historie.

Lot Gunnar Knudsen den tuberkuløse finansminister bli stående av privatøkonomiske grunner og i strid med almenvellets interesser?

Spørsmål om injuriersøksmål drøftes.

Den nye og aktuelle Norgeshistorien som professor Wilhelm Keilhau har skrevet er på mange måter egnet til å vekke opsikt, ja vi tør vel si sensasjon for enkelte avsnitts vedkommende. Dette gjelder særlig kapitlet om „Norge i verdenskrigens strømhvirvler” og omtalen av finansminister Omholt. Det er alltid vanskelig å avgjøre hvor sterkt personer skal karakteriseres i bøker som smykker sig med det fordringsfulle navn „historie”, særlig når det gjelder avdøde personer som dog tilhører forfatterens egen levetid. Men

professor Keilhau synes ikke å ha hatt disse betenkeligheter. Ellers må man innrømme at hr. Keilhau ord er dristige, for han risikerer utvilsomt et injuriersøksmål enten fra Omholts eller Gunnar Knudsens familier eller fra venstre som parti.

Det avsnitt som sterkest går på æren løs er sålydende: „Omholt hadde i motsetning til Keilhau (generalen og forsvarsministeren) et svart rulleblad fra 1914. Dessuten var han tuberkuløs. Han var følgelig uskikket til å inneha stillingen som finansminister. Men måtte han gå av, vilde han komme i en vanskelig økonomisk stilling. Gunnar Knudsen hadde derfor ikke hjerte til å kreve hans avgang og lot ham bli stående selv etter at han i 1915 hadde hatt blodstyrting. Denne sentimentale undlatelse i strid med almenvellets interesser var selvsagt utilstedelig. Gunnar Knudsen burde ha sørget for Omholts privatøkonomi på en for fedrelandet mindre kostelig måte. En hedersgave til partiets tidligere høit fortjente generalsekretær ved hans avgang som statsråd vilde således gitt en taktfull og uangripelig løsning av spørsmålet. Gunnar Knudsens fantasi slo imidlertid klikk, og Norge kom til å møte krigsårenes vanskeligheter med en av sykdom svekket finansminister.”

Keilhau går også ellers meget langt i sin karakteristikk av Omholt. Det heter at „da krigsutbruddet hadde avdekket hans lettsindighet, mistet han fatningen” og han konkluderer dette eiendommelige blad av Norges historie med å skrive: „I løpet av de tre første ukene etter krigsutbruddet var det i det hele tatt lyktes statsråd Omholt i velvillig tankeløshet å bane veien for en ødeleggelse av det norske pengevesen som det hadde kostet det første slektledd etter 1814 så usigelig tunge ofre å bringe på fote og som i 62 år hadde vært i mønstergyldig orden.”

Vi spurte igår forhv. statsminister Mowinckel om han som venstres fører aktet å gripe inn overfor Keilhau bok, men hr. Mowinckel vilde bare foreløbig ha sagt at han hadde inntrykk av at boken mere var et eiendommelig stridsskrift enn historie med den objektive og avklarende ro som historieskrivningen krever. Han hadde ikke lest avsnittet om Omholt ennå.

Venstres generalsekretær Evenrud uttalte sig i samme retning. — Det er vel mere historier enn historie. Mere vil jeg ikke si før jeg har lest den ordentlig, sa hr. Evenrud.

Vi hadde igår en samtale med en av Norges mest fremstående jurister som uttalte at han kjente Omholt som en hedersmann og en usedvanlig arbeidskraft, og han kunde godt tenke sig å bekrefte dette som vidne i en eventuell rettssak.

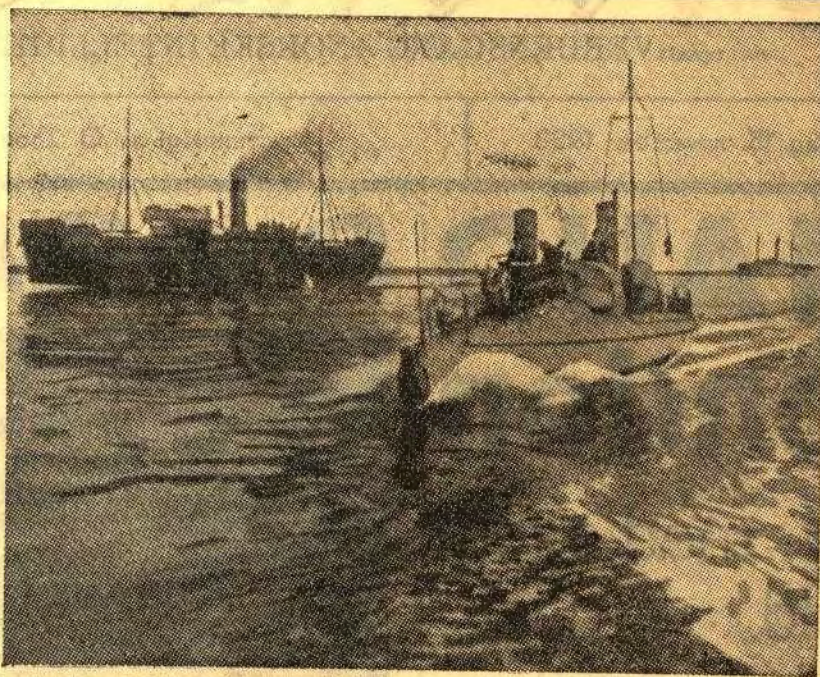
'Fidus Tegn'

15. Nov. 1932

Professor Keilhau slår bro over gapet mellom „historien” og nutiden.

Han forteller hvorfor
demokratiet trenger å
kjenne sin egen tids
historie.

Når man slutter skolen, har man en fornemmelse av at historie, det er noe som strekker sig fra det eldste Egypt og til slutten av det nitende århundre. I det tidsrummet var menneskene stadig i ferd med å utvikle sig mot det endelige mål, men av forskjellige grunner gikk det fryktelig sent. Det var endog over det forrige århundre en viss gammeldags patina som om våre forfedre den gangen ennå ikke var helt modne og forstandige mennesker. Idag derimot er alt i orden, selv om tiden naturligvis har sine mange og store feil som vi vet hvordan man kan rette, hvis bare folk vilde høre på fornuft. Idag er det ikke lenger historie, og mellom oss

Norsk torpedobåt eskorterer britisk handelsskip. Fotografi tatt av under-
miner Joh. Fredriksen på Vadum.

og historien ligger det en firti-femti år hvor folk har vært omtrent som nå.

— Det er utvilsomt en av grunnene til den vanskelige forståelsen mellom eldre og yngre, dette gapet mellom vår egen tid og „historien”, sier professor Wilhelm Keilhau som vi intervjuer fordi Aschehougs forlag nu sender ut hans „Vår egen tid” som kommer som et slags supplementsbind til „Det Norske Folks Liv og Historie”.

— For oss som holder på demokrati, fortsetter professoren, er det blitt klart at demokratiet ikke kan eksistere uten en betydelig grad av erkjennelse. Det har gjort at jeg har kjent hvor stort ansvaret er ved å skrive en bok som denne, som fører Norgeshistorien helt frem til idag — eller som rettere sagt omhandler årene fra 1900 til 1930. Det er av største betydning at unge mennesker kan få lære sine egne historiske forutsetninger å kjenne. Den sammenhengen som alltid har vært i britisk historie og i utviklingen av britisk demokrati, henger utvilsomt sammen med at engelskmennene ikke har skrekk for historien, aller minst sin egen tids historie.

— Er det så vanskelig som man

sier, å skrive om nærstående begivenheter?

— Vanskelighetene er to. En må ta visse hensyn når en skriver om folk som ennå lever eller hvis barn er i live. Og en har vanskelig for å få tak i begivenhetens indre historie. I mitt tilfelle har jeg vært

Professor dr. Wilhelm Keilhau.

heldig hva den siste vanskeligheten angår, idet jeg både om industriutviklingen og om utenrikspolitikken under verdenskrigen har hatt adgang til alle dokumenter, selv de hemmeligste.

— Men om andslivet må det vel ha vært vanskelig å felle dommer?

— Ja, fordi en vanskelig kan plasere den enkelte forfatter historisk når han er midt oppe i sitt livsverk. Mens jeg i de tidligere bind av Historien har kunnet anlegge en både litteraturhistorisk og kunstnerisk vurdering, har jeg derfor i dette bindet måttet begrense mig til kjensgjerningene alene.

Vi blader i boken og finner fo-
(Forts. s. 10)

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo
Centralbord: 13620

Utklipp av: *Gula Tidend*
Bergen. 15/
8-39.

Grønland, Smedal og jeg

Dr. Gustav Smedal har fortalt i „Gula Tidend“ at jeg står fjernt fra „det norske folks tankegang“ og er „lite skikket til å skrive dette folks historie“.

Jeg kan ikke nekte mig den fornøielse å gå begrunnelsen hans efter i sømmene. I „Vår egen Tid“ har jeg nevnt at arbeidet for å utvide Norge som ishavsmakt i tysk litteratur er blitt sammenfattet under betegnelsen „Norges arktiske imperialisme“, og så bruker jeg selv etterpå — halvt som citat — dette uttrykket et par ganger, fordi det jo aldeles ikke er ueffent. Men det er denne bruken et par ganger av den tyske betegnelsen som for Smedal gir beviset mot min evne som norsk historiker.

Nå er det imidlertid det løierlige at det var Smedal som i en samtale for diverse år siden gjorde mig opmerksom på det tyske uttrykket; han tilføiet at det på en måte var karakteristisk og godt. Jeg sa jeg var enig. Det var fra denne samtalen med Smedal jeg satte vendingen inn i boka. Det er Smedal og ikke jeg som er ansvarlig ber. Og så kommer han — nettop han! — og sier: „Sånt må du ikke si. Det viser at du er uskikket til å skrive Norges historie“.

Er det ikke morsomt — strålende morsomt?

Wilhelm Keilhau.